

خداحافظی خزندگان با زندگی

مطابق پژوهش انجمن جانورشناسی لندن (ZSL) نوزده درصد از خزندگان شناسایی شده جهان در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت قرار دارند. این مطالعه برای نخستین بار در نوع خود مروری بر وضع حفاظتی خزندگان است.

مطابق پژوهش انجمن جانورشناسی لندن (ZSL) نوزده درصد از خزندگان شناسایی شده جهان در فهرست سرخ اتحادیه جهانی حفاظت قرار دارند. این مطالعه برای نخستین بار در نوع خود مروری بر وضع حفاظتی خزندگان است.

در این مطالعه 200 کارشناس برجسته حفاظت حضور داشتند که به طور تصادفی 1500 گونه خزنده را از سراسر جهان انتخاب کرده و شرایط حفاظتی آنها را مورد بررسی قرار دادند.

از حدود 19 درصد برآورد شده، 12 درصد در آستانه انقراض (Critically Endangered) چهل و یک درصد در خطر انقراض (Endangered) و 47 درصد آسیب پذیر (Vulnerable) هستند.

گونه‌های منقرض شده احتمالی

سه گونه در آستانه انقراض این گروه از خزندگان انتخابی با عنوان احتمالا منقرض شده مشخص شده‌اند.

یکی از این گونه‌ها به نام *Ameiva vittata*؛ مارمولک دوده جنگلی؛ با نام علمی فقط از قسمت کوچکی از بولیوی گزارش شده است.

تخریب زیستگاه بویژه تبدیل جنگل به زمین‌های کشاورزی مهم‌ترین تهدید این گونه است.

متأسفانه در دو جستجوی اخیر تلاش برای مشاهده این مارمولک بی‌نتیجه بوده است. دکتر مونیکا بوهم (Monika Bhm) نویسنده اصلی مقاله این پژوهش می‌گوید: *Ameiva vittata*؛ خزندگان اغلب با زیستگاه‌های بشدت تخریب شده و شرایط محیطی سخت مواجه هستند. بسیاری از گونه‌ها به صورت تخصصی با یک نوع زیستگاه و یک اقلیم خاص سازگار شده‌اند، این پدیده باعث شده آنها به تغییرات محیطی حساس شوند و زود از بین بروند.

خطر بیشتر برای گونه‌های آبری

شدت خطر انقراض در سطوح مختلف و زیستگاه‌های متنوع متفاوت است، به عنوان مثال لاک‌پشت‌های آب شیرین بیشتر از سایر خزندگان تهدید می‌شوند زیرا تغییرات اقلیمی و فعالیت‌های انسانی بیشتر سایر اکوسیستم‌ها، زیستگاه‌های آب شیرین را تحت‌تاثیر قرار می‌دهند.

به طور کلی براساس نتایج این مطالعه حدود 30 درصد از خزندگان آب شیرین به منقرض شدن نزدیک شده‌اند که به تنهایی با در نظر گرفتن لاک‌پشت‌ها آب شیرین به 50 درصد هم می‌رسد. آنها همچنین از تجارت غیرقانونی ملی و جهانی نیز آسیب‌دیده و می‌بینند.

تهدیدهای محلی

اگرچه خزندگان زمینی کمتر تهدید می‌شوند، اما به دلیل سازگاری‌های خاص به زیستگاه، محدود بودن دامنه پراکندگی، تحرک کم و فشارها و فعالیت‌های وسیع انسانی بسیار حساس هستند.

در این مطالعه، به دلیل جنگل‌زدایی گسترده، شش گونه از 9 گونه از مارمولک‌های جنس (*Anolis*) در هائیتی با خطر بالای انقراض مواجه هستند.

در مجموع، خزندگان شامل مارها، سوسمارها، کورکودیل زیست‌شناسی تکاملی پیچیده و قدمتی دیرینه دارند

به طوری که 300 میلیون سال قبل روی زمین ظاهر شدند.

آنها به عنوان طعمه و طعمه‌خوار نقشی مهم در زیستگاه‌ها و اکوسیستم‌های خود دارند.

تهدیدها در ایران

بزرگ‌ترین تهدید خزندگان در ایران شامل تخریب زیستگاه، زنده‌گیری مارها از جمله افعی‌ها از طرف مارگیرها برای استخراج زهر، زنده‌گیری لاک‌پشت‌ها در روزهای پایانی سال برای فروش و کسب درآمد بیشتر قبل از تعطیلات نوروز و از بین رفتن در جاده‌ها است. فروش لاک‌پشت‌ها به عنوان حیوان خانگی صدمه بزرگی به جمعیت آنها وارد خواهد کرد.

مسأله دیگر این است که بسیاری از کودکان و نوجوانان فقط به خاطر هوس داشتن، آنها را خریداری می‌کنند، اما پس از چند روز نگهداری از آنها خسته شده و آنها را در مکانی که زیستگاه اصلی‌شان نیست رها می‌کنند.

با این کار انسان دو خطا مرتکب می‌شود: اول؛ خارج کردن از زیستگاه اصلی یعنی جایی که تقریباً همه شرایط برای آن مطلوب است و آسیب‌زدن به مخزن ژنی یک گونه.

دوم؛ ورود ناخواسته به زیستگاه جدید، با این کار خطر از بین رفتن جانور رها شده بسیار بیشتر است، اما اگر زنده بماند ممکن است سبب از بین رفتن گونه‌های دیگر شود. بسیاری از گونه‌های مار به دلیل زنده‌گیری و استخراج سم در بسیاری از نقاط ایران دچار انقراض محلی شده است.

کمبود اطلاعات درباره خزندگان

کمبود اطلاعات درباره میزان اثر عوامل تهدید بر خزندگان و نیازهای حفاظتی آنها، کار حفاظت از آنها را مشکل می‌کند.

مسأله مهم آن است که بسیاری از مواقع و درباره بسیاری از گونه‌ها اطلاعات کافی برای اخذ تصمیمات درست حفاظتی وجود ندارد.

ارزیابی شرایط حفاظتی گونه‌ها گام بسیار مهمی است که درباره بسیاری از گونه‌ها انجام نشده است.

مترجم: علی ترک قشقایی